

Форма № 09/18

Затверджена рішенням вченої ради ІДГУ
від 30.08.2018 р., протокол № 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01 2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні питання української діалектології

освітній ступінь бакалавр

галузь знань 01 Освіта

спеціальність 014 Середня освіта

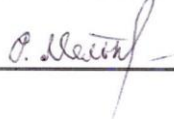
предметна спеціальність 014.01 Українська мова і література

освітня програма Середня освіта: українська мова і література

тип дисципліни вибіркова

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

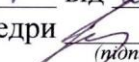

Р. М. Мельникова

РЕКОМЕНДОВАНО:

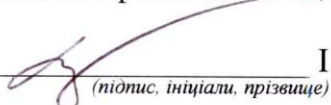
кафедрою української мови та літератури

протокол № 7 від 20.12.2018р.

Завідувач кафедри А. О. Колесников
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету
української філології та соціальних наук

І. Б. Циганок

Розробники програми:

Колесников А. О., д. філол. н., завідувач кафедри
української мови та літератури

Рецензенти програми:

Гриценко П. Ю., д. філол. н., професор
Інститут української мови НАН України

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	26	-
Модуль: 1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2	Лабораторні заняття:	
Семестр: 4	Семінарські заняття:	
	22	-
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне: 4		
- самостійна робота: 2	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	-

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Актуальні питання української діалектології» – територіальні різновиди української загальнонародної мови, типи діалектних явищ у ній.

Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання української діалектології» є ознайомити майбутніх фахівців з основними рисами українських діалектів, навчити їх диференціювати різні одиниці діалектного членування української мови, надати відомості про особливості говірок південно-східного, південно-західного і північного наріччя української мови.

Передумови для вивчення дисципліни: ділова мова українська мова, основи академічного письма, сучасна українська літературна мова, вступ до слов'янської філології.

Міждисциплінарні зв'язки: історія України, фольклор, історія української мови, історія української літератури.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі результати навчання:

1. Знання:

- основні поняття української діалектології як науки, її предмет, значення, завдання та історію розвитку;
- особливості та наукову інтерпретацію фонологічного, фонетичного, акцентуаційного й граматичного структурних рівнів української діалектної мови та словниковий, фразеологічний склад окремих діалектів і їх об'єднань;
- межі поширення окремих явищ і територіальне членування діалектної мови;
- методи збирання і дослідження діалектного матеріалу.

2. Уміння:

- аналізувати різні джерела вивчення говорів;
- засвоїти фонетичну транскрипцію для запису говіркового мовлення;
- визначати мовно-територіальні утворення української діалектної мови;
- здійснювати фонетичний, морфологічний, синтаксичний і лексичний аналіз зразків діалектної мови як у давніх, так і в новіших записах;
- аналізувати місцеві записи, зроблені студентами чи викладачами за допомогою звукозаписувальної апаратури для виявлення помилок, зумовлених діалектним оточенням; визначати можливі види роботи для усунення діалектних помилок, використовуючи окремі методичні статті з досвіду роботи над діалектизмами;
- виявляти й аналізувати діалектизми у творах художньої літератури, зокрема у тих, що вивчаються в школі.

3. Комунікація:

- співпрацювати з носіями різних мов та діалектів;
- створювати умови для комунікації із представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій;
- практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці.

4. Автономність та відповідальність:

- відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу в основній школі, поширювати кращий досвід професійної діяльності;
- виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків;
- переглядати результати власної праці та визнавати власну відповідальність за свої вчинки.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1.	Тема 1. <i>Діалектологія як розділ українського мовознавства</i>	10	6	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
2.	Тема 2. <i>3 історії вивчення українських говорів</i>	6	4	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
3.	Тема 3. <i>Фонетика української діалектної мови: вокалізм</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
4.	Тема 4. <i>Фонетика української діалектної мови: консонантизм</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
5.	Тема 5. <i>Морфологія української діалектної мови: іменні частини мови</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
6.	Тема 6. <i>Морфологія української діалектної</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-

	<i>мови: дієслово, прислівник та службові частини мови</i>												
7.	Тема 7. <i>Лексика та фразеологія української діалектної мови</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
8.	Тема 8. <i>Синтаксис української діалектної мови (словосполучення)</i>	4	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
9.	Тема 9. <i>Синтаксис української діалектної мови (речення)</i>	4	2	2	-	-	4	-	-	-	-	-	-
10.	Тема 10. <i>Українські наріччя</i>	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Проміжний контроль													
Разом:		48	26	22			72						

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Діалектологія як розділ українського мовознавства

Діалектологія як навчальна дисципліна. Предмет і завдання курсу. Описова та історична діалектологія. Діалектний та літературний різновиди української національної мови. Значення дослідження українських діалектів. Одиниці діалектного членування: говірка – група говірок – говір (діалект) – наріччя. Джерела вивчення територіальних діалектів – жива народна мова, фольклорно-етнографічні записи. Регіональна лексикографія ХІХ – ХХ ст. Анкетний метод запису діалектного матеріалу, його позитивні негативні риси. Експедиційний метод збирання діалектного матеріалу. Програми для збирання матеріалів до Діалектичного атласу української мови. Описовий метод. Програми і питальники для збирання діалектичного матеріалу: (О. Синявського, Є. Тимченка – 30- ті роки ХХ ст.), “Програма збирання матеріалів до Діалектичного атласу української мови” 1949 р.; “Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови” Й.О. Дзензелівського 1984 р. Монографічне діалектне дослідження, різновиди монографічних досліджень. Картографічний метод у лінгвогеографії. Типи лінгвістичних атласів. Загальна характеристика «Атласу української мови». Основні здобутки у вітчизняній лінгвогеографії: «Атлас української мови» у 3-х томах. Лінгвістичний атлас Наддніпрянщини, Лінгвістичний атлас українських говорів Закарпатської області Й. О. Дзензелівського, Лінгвістичний атлас Нижньої Прип’яті Т. В. Назарової та ін.

Тема 2. З історії вивчення українських говорів

Перші спроби виділення говорів української мови (О.Павловський, О. Шафонський). Класифікація українських діалектів (М. Максимович, І. Вагилевич, Я. Головацький). Значення праць О.О. Потебні для розвитку української діалектології. Праці О. Соболевського і А. Кримського. Становлення сучасної класифікаційної схеми українських діалектів. Праці В.М. Ганцова, І. Зілинського. Значення діяльності московської діалектологічної комісії. Загальна характеристика праць ХХ століття з української діалектології. Північна (поліська), південно-західна і південно-східна діалектні групи (наріччя) української мови. Співвідношення наріч за виявом специфічних властивостей, генезою їх та місцем в історії літературних норм. Причини строкатості та однорідності наріч.

Тема 3. Фонетика української діалектної мови: вокалізм

Загальна характеристика українського діалектологічного вокалізму. Відмінності в системі голосних фонем у діалектах української мови. Склад голосних фонем у говорах. Особливості діалектного протиставлення голосних фонем. Фонема [i] та її відповідники в

різних діалектах. Фонема [i] на місці давнього Ъ у південно-східних і південно-західних діалектах. Дифтонг [ie] та його варіанти під наголосом і монофтонг [e] в ненаголошеній позиції в північних говорах. Фонема [i] на місці етимологічних о, е з і в більшості південно-західних діалектів. Дифтонги [yo], [ye], [yi], [yі] на місці етимологічних о, е в поліських діалектах. Монофтонги на місці етимологічних о, е в поліських діалектах. Фонема [и] та її вияви в українських діалектах. Реалізація фонему [и] в поліських діалектах. Фонема [и] в ненаголошеній позиції. Фонема [ы] та її варіанти в карпатських і надсянських говорах. Фонема [e] та її варіанти в різних діалектах. Фонема [e] в ненаголошеній позиції у різних групах говорів. Фонема [y] та її звукові вияви у різних українських діалектах. Фонема [o] та її варіанти в різних діалектах. Нерозрізнення фонем [o] та [y] в ненаголошених позиціях у частині південно-західних говорів. Сильне “укання”, помірне “укання” в південно-східних діалектах, “акання” в східно-поліських говорах. Звуження голосних середнього піднесення е та о внаслідок вокальної гармонії в карпатських говорах. Фонема [a] та її звукові вияви в українських діалектах. Звук [a] після м’яких приголосних у говорах. Послідовне збереження [a] будь-якого походження в південно-східних і в ряді південно-західних (подільсько-волинські, карпатські); перехід [a] будь-якого походження після м’яких приголосних і шиплячих в [e], [e], [и] у частині південно-західних діалектів (галицько-буковинські говори). Звукосполюки *ри*, *ли* (з колишніх *рѣ*, *лѣ*, *рѣ*, *лѣ*) в різних українських діалектах: *ри*, *ли* в південно-східних та північних і *ир*, *ил* (*ер*, *ел*, *ыр*, *ыл*) у значній частині південно-західних діалектів. Інші явища вокалізму: явище афези (зокрема в поліських говорах), вставні голосні [o], [e]; гіперичні явища тощо.

Тема 4. Фонетика української діалектної мови: консонантизм

Загальна характеристика консонантизму українських діалектів. Склад приголосних фонем у говорах. Мікросистема українського консонантизму і діалектні відмінності в них: 1) губні б, п, в, м, ф; 2) передньоязикові проривні д, д’, т, т’; 3) передньоязикові фрикативні з, з’, с, с’; 4) передньоязикові щілинні шиплячі ж, ш; 5) передньоязикові африкати дж, ч, дз, дз’, ц, ц’; 6) передньоязикові сонорні р, р’, л, л’, н, н’; 7) середньоязикова j; 8) задньоязикові г, к, х; фарингальна г. Фонему [дз], [дж]. Фонема [л] та її варіанти. Кореляція твердості/м’якості приголосних у говорах. Пом’якшення окремих груп приголосних перед [і] залежно від походження. Палатальні приголосні [ж], [ш], [ч], [дж] у частині говорів. Диспалаталізація [р],[и] у різних позиціях у частині говорів; палаталізація у кінці складів і слів у діалектах. Явища асиміляції, протези, метатези у діалектах.

Тема 5. Морфологія української діалектної мови: іменні частини мови

Спільні і відмінні риси морфології української діалектної мови. Характерні відмінності у словотворі. Діалектні структури-інновації. Морфологічні відмінності, зумовлені особливостями фонетики місцевих діалектів. Морфологічні відміни, викликані різними напрямками граматичної аналогії (індукції).

Іменник.

Відмінності у категорії роду. Діалектні відмінності у категорії числа іменників. Збереження у говорах форм двоїни. Особливості відмінювання іменників у діалектах, яке визначилося внаслідок перебудови давніх іменних основ за родами та взаємодії твердих і м’яких різновидів, які ґрунтувалися на фонемних розрізненнях. Особливості відмінювання іменників жіночого роду з флексією *-а*, у різних діалектах. Особливості відмінювання іменників II відміни у різних діалектах. Особливості відмінювання іменників III відміни. Особливості відмінювання іменників IV відміни.

Прикметник.

Діалектні відмінності прикметникових форм. Розрізнення твердих і м’яких основ у різних українських діалектах. Розрізнення стягнених і нестягнених форм називного відмінка однини і множини. Ступені порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників.

Числівник.

Відмінності в діалектах української мови фонетичного і морфологічного характеру. Особливості відмінювання окремих числівників (один, чотири та ін.) Дробові числівники в окремих українських говорах.

Займенник.

Діалектні особливості у займенникових формах. Збереження у говорах паралельно із звичайними формами займенників давніх енклітичних форм, які у мовному потоці інтонаційно приєднуються до попереднього слова, утворюючи одне фонетичне ціле. Поширеність у південно-східних та в поліських говорах особового займенника без протетичного н в конструкції з прийменником (у його); скорочені форми займенника йому, її в південно-західних говорах (му, її) та ін. Редульовані займенникові форми. Займенники-артиклі.

Тема 6. Морфологія української діалектної мови: дієслово, прислівник та службові частини мови

Дієслово.

Велика строкатість дієслівних форм. Форми інфінітива в різних діалектах. Відмінності між діалектами в оформленні зворотних дієслів. Особливості дієвідмінювання дієслівних форм. Відмінності між формами теперішнього часу (ход'у, нос'у, ходе, носе); усічені форми (зна, дума) – у південно-східних діалектах. Відмінності між діалектами у формах майбутнього часу (неш робити, буду робила – у ряді південно-західних діалектів). Прислівник у діалектній мові. Службові слова та вигуки у діалектній мові: а) прийменник; б) сполучник; в) частка; г) вигук.

Тема 7. Лексика та фразеологія української діалектної мови

Лексика непродуктивна і продуктивна. Особливості діалектної лексики. Багатство діалектної лексики, яка стосується спеціальних галузей господарства. Нетермінологічна діалектна лексика. Етнографічні діалектизми. Діалектні словники. Діалектні відмінності у фразеології. Фразеологічна синонімія. Шляхи виникнення фразеологізмів.

Тема 8-9. Синтаксис української діалектної мови

Своєрідність синтаксису у південно-західному наріччі: протиставлення в організації словосполучень і речень цієї системи південно-східним та поліським діалектам. Близькість південно-східної системи до синтаксичної системи літературної мови. Діалектні відмінності у словосполученні: 1.конструкції Р.в. з прийменником до із значенням місця в південно-західних говорах та З.в. з прийменником в (у) у південно-західних; 2.конструкції Д.в. з прийменниками *к, кі, ку, ід, д* у південно-західних діалектах; 3.конструкції З.в. з прийм. та зі значенням повідомлення у південно-західних та з прийменником про у південно-східних та поліських говорах; 4. конструкції З.в. з прийменником по у словосполученні цілеспрямованої дії у південно-східних та поліських говорах і З.в з прийменником на у південно-західних та ін.

Відмінності у структурі простого речення.

Підмет. Присудок (простий, складений). Дієслівна предикативна зв'язка. Особливості узгодження присудка з підметом. Єднальні сполучники да, дак, дик (у поліських), і та, та й (у південно-східних і південно-західних говорах).

Відмінності у структурі складного речення.

Відмінності в організації складносурядного речення. Сполучник **але** у південно-західн. і сполучники а, ну, та у південно-східних, да, дак у поліських говорах. Підрядні додаткові речення. Сполучники його, шчоб(щоб) у південно-східних і поліських говорах; і сполучники аби, же, жеби, коб, коби у південно-західних. Підрядні означальні речення. Сполучник котрий у південно-західних і який у південно-східних говорах. Підрядні речення часу. Сполучники доки, поки у південно-східних говорах; покуле у поліських; заким, заки у південно-західних. Підрядні умовні зі сполучником коби, коб, кобис', кед', кеби у південно-західних говорах. Підрядні речення мети зі сполучниками шчоб(щоб), аби у

південно-східних і поліських; сполучниками аби, коб, коби, жеби у південно-західних говорах.

Тема 10. Українські наріччя

Українська діалектна мова як складна ієрархія діалектних одиниць. Північні (поліські) діалекти, межі їх поширення, головні особливості. Групування діалектів: 1) східнополіський; 2) середньополіський; 3) західнополіський. Південно-західні діалекти. Межі їх поширення. Найважливіші особливості. Група діалектів: 1) волинсько-подільська група; 2) галицько-буковинська; 3) карпатська група. Південно-східні діалекти: 1) середньонаддніпряньські; 2) слобожанські; 3) степові говірки.

5.2. Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Діалектологія як розділ українського мовознавства</i>	4
2	<i>З історії вивчення українських говорів</i>	2
3	<i>Фонетика української діалектної мови: вокалізм</i>	2
4	<i>Фонетика української діалектної мови: консонантизм</i>	2
5	<i>Морфологія української діалектної мови: іменні частини мови</i>	2
6	<i>Морфологія української діалектної мови: дієслово, прислівник та службові частини мови</i>	2
7	<i>Лексика та фразеологія української діалектної мови</i>	2
8	<i>Синтаксис української діалектної мови (словосполучення)</i>	2
9	<i>Синтаксис української діалектної мови (речення)</i>	2
10	<i>Українські наріччя</i>	2
	Разом	22

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форма звітності
1.	Тема 1. <i>Діалектологія як розділ українського мовознавства</i> Мова і діалект на різних етапах суспільно-історичного розвитку. Місцеві діалекти як історично зумовлені відгалуження загальнонародної мови. Скласти конспект відповідей, опрацювавши список рекомендованої літератури.	8	конспект
2.	Тема 2. <i>З історії вивчення українських говорів</i> “Атлас української мови” як джерело вивчення історії мови, діалектів та літературної мови. З історії діалектної лексикографії. Типи діалектних словників. Представити письмову відповідь на питання.	4	письмова відповідь
3.	Тема 3. <i>Фонетика української діалектної мови: вокалізм</i> Український діалектний вокалізм: південно-східна, південно-західна, північна та карпатська діалектні системи. Специфічні вокалічні явища у діалектній мові (афереза, синкопа, апокопа, гіперизми, протетичні голосні). Законспектувати і вивчити матеріал.	8	конспект
4.	Тема 4. <i>Фонетика української діалектної мови:</i>	8	конспект

	<p><i>консонантизм</i></p> <p>Специфічні консонатні явища у діалектній мові (протетичні приголосні, метатеза, відсутність подвоєння тощо).</p> <p>Консонантизм в українській діалектній мові. Мікросистема українського консонантизму і діалектні відмінності в них.</p> <p>Законспектувати і вивчити матеріал.</p>		
5.	<p>Тема 5. <i>Морфологія української діалектної мови: іменні частини мови</i></p> <p>Відмінності у словотворі української діалектної мови.</p> <p>Особливості української діалектної мови на морфологічному рівні.</p> <p>Законспектувати матеріал.</p>	8	конспект
6.	<p>Тема 6. <i>Морфологія української діалектної мови: дієслово, прислівник та службові частини мови</i></p> <p>Діалектне дієвідмінювання.</p> <p>Дієприкметник та дієприслівник в українських діалектах.</p> <p>Службові слова та вигуки у діалектній мові.</p> <p>Законспектувати і вивчити матеріал.</p>	8	конспект
7.	<p>Тема 7. <i>Лексика та фразеологія української діалектної мови</i></p> <p>Діалектна лексика. Спільні і відмінні елементи в лексиці українських діалектів.</p> <p>Джерела формування лексики українських діалектів.</p> <p>Джерела формування фразеології українських діалектів.</p> <p>Законспектувати матеріал.</p>	8	конспект
8.	<p>Тема 8. <i>Синтаксис української діалектної мови (словосполучення)</i></p> <p>Загальна характеристика українського діалектного синтаксису.</p> <p>Діалектні відмінності словосполучення.</p> <p>Законспектувати і вивчити матеріал.</p>	8	конспект
9.	<p>Тема 9. <i>Синтаксис української діалектної мови (речення)</i></p> <p>Діалектні відмінності в структурі простого речення.</p> <p>Діалектні відмінності в структурі складносурядного речення.</p> <p>Діалектні відмінності в структурі складнопідрядного речення.</p> <p>Скласти конспект відповідей, опрацювавши список рекомендованої літератури.</p>	8	конспект
10.	<p>Тема 10. <i>Українські наріччя</i></p> <p>Українська діалектна карта сьогодні. Сучасна лінгвогеографія.</p> <p>Скласти конспект відповідей, опрацювавши список рекомендованої літератури.</p>	4	конспект
	Разом	72	

Тематика індивідуальних завдань

Кожний студент має записати фонетичною транскрипцією 100 речень із власної української говірки або з говірки одnogрупника, знайомого на аркушах формату А4.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форма підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- модульна контрольна робота (проводиться в письмовій формі, кожен варіант включає 3 питання, з них перше – тести, друге і третє – теоретичні, відповіді на які дають можливість всебічно оцінити рівень знань студента).

Зразок модульної контрольної роботи:

Варіант 1

I. Розв'язати тести:

1. З-поміж українських говірок південно-західного наріччя вирізняють:

- а) закарпатський і західнополіський типи;
- б) східнокарпатський і східнополіський типи;
- в) південнокарпатський і центральнополіський типи;
- г) закарпатський і волинсько-подільський типи...

II. Описати основні ознаки степових говірок.

III. Визначити тип діалектного явища: *дасии мені книгу, говорити за него.*

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. *Шкала та критерії оцінювання знань студентів.*

Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом з подальшим його оцінюванням застосовуються наступні рівні навчальних досягнень студентів:

Рівні навчальних досягнень	100-бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	
Відмінний	100...90	вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань

Достатній	89...70	вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання
Задовільний	69...51	володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу	має елементарні, нестійкі навички виконання завдань
Незадовільний	50...26	має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допущено суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача
Неприйнятний	25...1	студент не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

Досягнення студентів на семінарських (практичних), лабораторних заняттях оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання самостійної роботи та індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Конспектування наукових статей	5
Реферати	5
Фонетична транскрипція	5
Письмовий аналіз	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Проміжний контроль з означеного курсу проводиться у вигляді модульної контрольної роботи. Відповідь на кожне питання оцінюється за 5-бальною шкалою, і на основі середнього арифметичного здійснюється виведення остаточної оцінки за нижчеподаною таблицею. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання підсумкового контролю.

Оцінку за семестр з дисципліни, що закривається заліком, слід виставляти після її вивчення до початку екзаменаційної сесії за результатами поточного та проміжного контролю (відповідно вагові коефіцієнти 0,7 та 0,3); при цьому *обов'язкової присутності* здобувачів вищої освіти *не передбачено*.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
89-70	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Для окремих тем застосовується комп'ютерна техніка з метою демонстрації презентацій, карт, слайдів.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови / Степан Пилипович Бевзенко. – Ужгород : Закарпатське обл. вид-во, 1960. – 415 с.
2. Атлас української мови : в 3-х т. – К.: Наукова думка, 1984–2001.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. – К.: «Вища школа», 1980. – 246 с.
4. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. – К.: «Вища школа», 1991. – С. 128–151.
5. Глуховцева К. Д. Динаміка українських східнослов'янських говірок : [монографія] / Катерина Дмитрівна Глуховцева. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 592 с.
6. Говірки Чорнобильської зони. Тексти / [упор. та ред. П. Ю. Гриценко та ін.]. – К. : Довіра, 1996. – 358 с.
7. Говори української мови. Збірник текстів / [упор. С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. П. Прилипка]. – К. : Наукова думка, 1977. – 591 с.
8. Гриценко П. Ю. Діалектологія / П. Ю. Гриценко // Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України – 75, 1930-2005 : Матеріали до історії. – К., 2005. – С. 216–242.
9. Гриценко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. – К.: Наукова думка, 1990. – 272 с.
10. Гриценко П.Ю. Моделювання системи діалектної лексики. – К.: Наукова думка, 1984. – 228 с.
11. Гриценко П.Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ // Збірник лінгвістичних праць: До 60-річчя проф. О.А. Колесникова. – Ізмаїл, 2000. – С. 9–15.
12. Делюсто М. Українська наддунайська говірка: збірник діалектних текстів: [навч. посібник] / М. Делюсто. – Ізмаїл: СМІЛ, 2016. – 196 с.
13. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології. – Ужгород, 1966. – 99 с.
14. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. – К.: «Радянська школа», 1966. – 307 с.
15. Зарудняк О. А. Українська діалектологія : методичний посібник. – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2004. – 80 с.
16. Колесников А. О. Морфологія українських південнобессарабських говірок: генеза і динаміка. – Ізмаїл : СМІЛ, 2015. – 676 с.
17. Матвіяс І. Г. Проблема визначення українських наріч // Мовознавство. – 2001. – С. 13–17.
18. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. – К.: Наукова думка, 1990. – 164 с.
19. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2007. – 856 с.

10.2. Допоміжні джерела

1. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя : [Тексти] / Григорій Аркушин. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2007. – 536 с.
2. Бандрівський Д. Г. Говірки Підбузького району Львівської області / Дмитро Григорович Бандрівський. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960. – 104 с.
3. Бандрівський Д. Г. Деякі особливості говірки лемківських переселенців у с. Липівці на Дрогобиччині / Д. Г. Бандрівський // Діалектологічний бюлетень. – К., 1961. – Вип. 8. – С. 94–99.
4. Бевзенко С. П. Відмінності української діалектної мови на морфологічному рівні / С. П. Бевзенко // Українська діалектна морфологія. – К., 1969. – С. 5–14.

5. Ващенко В. С. Полтавські говори / Василь Семенович Ващенко. – Харків : Вид-во Харківськ. ун-ту, 1957. – 539 с.
6. Герман К. Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини: Словозміна, службові слова / Костянтин Федорович Герман. – Чернівці : ПРУТ, 1998. – Т. 2. – 215 с.
7. Гриценко П. Ю. Межиріччя Дністра і Дунаю у світлі лінгвістичної географії (стан і пріоритети) // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – 2006. – Вип. 21. – С. 3–16.
8. Гуйванюк Н. В. Діалектний текст як лінгво-когнітивна одиниця / Н. В. Гуйванюк, Н. О. Руснак // Українська мова. – 2003. – № 2 (7). – С. 102–110.
9. Делюсто М. С. Типологія говірок межиріччя Дністра і Дунаю : навчально-методичний посібник. – Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2012. – 65 с.
10. Добош В. І. Синтаксис південнокарпатських українських говорів (прийменникові конструкції). Текст лекцій / Володимир Іванович Добош. – Ужгород : Ужг. держ. ун-т, 1977. – 48 с.
11. Дроздовський В. П. Південнобессарабські українські говірки / В. П. Дроздовський // Праці Х республіканської діалектологічної наради. – К., 1961. – С. 132–155.
12. Калнынь Л. Э. Опыт моделирования системы украинского диалектного языка. Фонологическая система / Людмила Эдуардовна Калнынь. – М. : Наука, 1973. – 398 с.
13. Колесник В. О. Дебалканізація болгарських переселенських говірок в Україні. Граматична система. – Одеса, 2003. – 231 с.
14. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М., 1990. – 685 с.
15. Матвіяс І. Г. Формування південно-східного наріччя української мови / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 1983. – №1. – С. 52–59.
16. Матвіяс І. Г. Членування південно-східного наріччя української мови // Мовознавство. – 1981. – №4. – С. 42–50.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
18. Шило Г. Ф. Південно-західні говори УРСР на північ від Дністра / Гаврило Федорович Шило. – Львів : Вид-во Львів. пед. ін-ту, 1957. – 254 с.

10.3 Інтернет-ресурси

1. Гриценко П. Е. Диалекты в современной языковой ситуации Украины // Исследования по славянской диалектологии. 15. Особенности сосуществования диалектной и литературной форм языка в славяноязычной среде. – М., 2012. – С. 18–42. – Режим доступу:
http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/dial_staff/Pages/hrytsenko.aspx
2. Гриценко П. Е. Грамматический портрет диалекта / П. Е. Гриценко // Исследования по славянской диалектологии. – Вып. 16. – М.: Институт славяноведения РАН, 2013. – С. 9–36. – Режим доступу:
http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Structure/Departments/Department4/dial_staff/Pages/hrytsenko.aspx
3. Сердега Р. Л. Українська діалектологія : навчальний посібник / Р. Л. Сердега, А. А. Сагаровський. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с. – Режим доступу:
http://www-philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/serdega/serdega_sagarovski_dialect.pdf
4. Монахова Т. В. Українська діалектологія : [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.] / Тетяна Василівна Монахова. – Миколаїв : Вид -во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 128 с. – Режим доступу:
<https://anima4web.files.wordpress.com/2012/12/d0bcd0bed0bdd0b0d185d0bed0b2d0b0-d183d0bad180d0b0d197d0bdd181d18cd0bad0b0-d0b4d196d0b0d0bbd0b5d0bad182d0bed0bbd0bed0b3d196d18f.pdf>